

Rejent * rok 12 * nr 9(137)
wrzesień 2002 r.

Głosa

do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2000 r. V CKN 10/2000*

Odwołanie członka zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, nie ujawnione w rejestrze handlowym, nie zwalnia go od odpowiedzialności wynikającej z art. 298 § 1 k.h. Osoba taka może jednak wyłączyć swoją odpowiedzialność, wykazując okoliczności wymienione w art. 298 § 2 k.h.

Głosowane orzeczenie Sądu Najwyższego, choć wydane na gruncie nie obowiązującego już od 1 stycznia 2001 r. przepisu art. 298 k.h., porusza bardzo ważną i, jak się okazuje, wciąż sporną kwestię zakresu podmiotowego odpowiedzialności wynikającej obecnie z art. 299 k.s.h. Stanowi ono odwrót od wyrażonego kilka miesięcy wcześniej, w wyroku z dnia 28.09.1999 r.¹ poglądu Sądu Najwyższego co do zakresu podmiotowego odpowiedzialności z art. 298 k.h., w myśl którego odpowiedzialność przewidzianą w art. 298 k.h. ponoszą osoby, które były członkami zarządu w czasie właściwym dla ogłoszenia upadłości lub wszczęcia postępowania układowego. Wyrok z dnia 28.09.1999 r., jak mogło się wcześniej wydawać, zakończył dyskusję dotyczącą kręgu osób odpowiedzialnych na mocy

* OSNC 2000, nr 12, poz. 219.

¹ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28.09.1999 r. II CKN 608/98, OSNC 2000, nr 4, poz. 67.

art. 298 k.h. (art. 299 k.s.h.). Wydany w dniu 4.04.2000 r. wyrok Sądu Najwyższego otworzył tę dyskusję na nowo.

Omawiane orzeczenie zapadło na tle następującego stanu faktycznego. Pozwany członek zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, po jego odwołaniu z funkcji piastowanej w zarządzie, nie został skutkiem zaniedbań nowo powołanego zarządu wykreślony z rejestru handlowego. Z uwagi na ujawniony w rejestrze wpis powód-wierzyciel spółki, kierując się danymi z rejestru, wytoczył przeciwko odwołanemu członkowi zarządu powództwo o zapłatę kwoty 10.074,48 zł.

Na tle powyższego stanu faktycznego Sąd Najwyższy zajął się spornym problemem możliwości pociągnięcia do odpowiedzialności osoby, która wprawdzie przed datą wytoczenia powództwa została skutecznie odwołana ze stanowiska członka zarządu, lecz wskutek braku należytej staranności ze strony nowych członków zarządu nadal jest ujawniona w rejestrze handlowym jako aktualny członek tego organu spółki.

W uzasadnieniu wyroku Sąd Najwyższy rozważył dwa, jego zdaniem, istotne zagadnienia, a mianowicie: zagadnienie charakteru wpisu do rejestru zmian w składzie członków zarządu spółki z o.o. oraz zagadnienie skutków odwołania z funkcji członka zarządu w zakresie odpowiedzialności wobec wierzycieli spółki.

Odnosząc się do pierwszej kwestii, Sąd Najwyższy przytoczył niekwestionowany pogląd, iż wpis do rejestru zmian w składzie zarządu spółki z o.o. ma jedynie charakter deklaracyjny². Prawidłowo więc podjęta uchwała o odwołaniu członka zarządu i powołanie w jego miejsce innej osoby staje się skuteczną niezależnie od tego, czy zmiana zostanie ujawniona w rejestrze spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Odnosząc się natomiast do drugiej kwestii, Sąd Najwyższy przyjął, że samo wykazanie odwołania z funkcji członka zarządu przed datą wytoczenia powództwa, celem skutecznego zwolnienia się z odpowiedzialności z art. 298 k.h., nie jest jeszcze wystarczające. Należy bowiem dodatkowo wykazać fakt ujawnienia odwołania w rejestrze sądowym. Zdaniem Sądu Najwyższego, za przyjęciem takiego stanowiska przemawia zasada jawności rejestru wyrażona w art.

² Tak m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28.09.1999 r. II CKN 608/98, OSNC 2000, nr 4, poz. 67; A. K i d y b a, *Kodeks handlowy. Komentarz*, pod red. K. Kruczałaka, Warszawa 1998, s. 41.

13 § 2 k.h. oraz domniemanie prawdziwości danych ujawnionych w rejestrze (art. 24 k.h.).

Zgodnie z powyższym, Sąd Najwyższy przyjął w konsekwencji, że nie ponosi odpowiedzialności z art. 298 § 1 k.h. osoba, która została skutecznie odwołana z funkcji członka zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i której odwołanie zostało ujawnione w rejestrze handlowym. Pogląd ten zakłada zwolnienie byłego członka zarządu z odpowiedzialności przewidzianej w art. 298 § 1 k.h. dzięki wykazaniu wyżej wymienionych faktów, bez konieczności wykazywania przesłanek zwalniających, wymienionych w § 2 art. 298 k.h.

Natomiast członek zarządu odwołany z piastowanej funkcji, ale nie wykreślony z rejestru, w zasadzie ponosić będzie, zdaniem Sądu Najwyższego, odpowiedzialność przewidzianą w art. 298 § 1 k.h., z uwagi na ochronę dobrej wiary wierzycieli spółki, działających w zaufaniu do wpisów w rejestrze. Może się jednak uwolnić od niej, wykazując jedną z okoliczności wymienionych w art. 298 § 2 k.h.

Ustosunkowanie się do przedstawionego stanowiska Sądu Najwyższego wymaga omówienia trzech zagadnień:

- 1) przesłanek ważności powołania i odwołania członka zarządu na tle ujawnienia tych faktów w rejestrze,
- 2) zasady jawności rejestru i ochrony dobrej wiary osób trzecich, działających w zaufaniu do wpisów w rejestrze,
- 3) ram czasowych odpowiedzialności członka zarządu.

Rozważania poniższe opierać się będą na aktualnym stanie prawnym, tj. ustawie – Kodeks spółek handlowych z dnia 15.09.2000 r.³, jak również ustawie z dnia 20.08.1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym, regulującym problematykę m.in. rejestru przedsiębiorców, do którego wpisywane są spółki z o.o.⁴

Ad 1) Według art. 201 § 4 k.s.h. członkiem zarządu jest osoba, która została powołana przez właściwy organ do sprawowania tej funkcji. W zasadzie członek zarządu jest powoływany i odwoływany uchwałą wspólników. Członkostwo w zarządzie trwa więc od chwili powołania danej

³ Ustawa – Kodeks spółek handlowych (Dz.U. z 2000 r. Nr 94, poz. 1037) obowiązująca od 1 stycznia 2001 r.

⁴ Dz.U. z 2001 r. Nr 17, poz. 209.

osoby w skład zarządu do chwili wygaśnięcia mandatu członka zarządu⁵. Stanowisko to potwierdza wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3.11.1938 r., w myśl którego „przewidziana w art. 298 k.h. odszkodowawcza odpowiedzialność członków zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością obejmuje wszystkie te osoby, które ustanowione sposobem wskazanym w art. 195 § 3 k.h.⁶ stanowią zarząd powołany do kierowniczych funkcji spółki”⁷. Nadto, zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego⁸, zakres podmiotowy przepisu art. 298 k.h. obejmuje wyłącznie członków zarządu, ustanowionych w sposób wskazany w art. 195 § 3 k.h. i w tym charakterze wpisanych do rejestru handlowego⁹, nie zaś osób faktycznie tylko spełniających pewne czynności z zakresu zarządu spółką. Nie obejmuje tym bardziej wspólnika mającego jedynie prawo podpisu w zastępstwie członka zarządu¹⁰.

Wynika z powyższego, że przesłanką ważności sprawowania funkcji w zarządzie przez daną osobę jest fakt jej powołania w skład tego organu spółki. Późniejsze dokonanie wpisu do rejestru przedsiębiorców ma charakter deklaracyjny, choć z drugiej strony obligatoryjny. Nie można twierdzić, że w przypadku zaniedbania wpisu do rejestru odpowiedzialność członka zarządu na mocy art. 299 k.s.h. nie powstaje¹¹. Przyjąć więc należy, że również ci członkowie zarządu, którzy wykonują swe obowiązki na

⁵ Zgodnie z przepisem art. 202 k.s.h., mandat członka zarządu wygasa: 1) z dniem odbycia zgromadzenia wspólników zatwierdzającego sprawozdanie finansowe, 2) wskutek śmierci członka zarządu, 3) wskutek rezygnacji lub 4) wskutek odwołania ze składu zarządu.

⁶ Odpowiednikiem art. 195 § 3 k.h. jest obowiązujący obecnie art. 201 § 4 k.s.h.

⁷ Wyrok SN z dnia 3.11.1938 r. C I 1683/37, *Monitor Prawniczy* 1998, nr 7, s. 4.

⁸ Wyrok SN z dnia 27.11.1936 r. C I 273/36, *Zbiór Orzeczeń* 1937, nr XI, poz. 407; wyrok SN z dnia 27.11.1936 r. I C 1441/36, *Monitor Prawniczy* 1998, nr 7, s. 5.

⁹ Zgodnie z ustawą z dnia 15.09.2000 r. – Kodeks spółek handlowych i ustawą z dnia 20.08.1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (tekst jedn.: Dz.U. z 2001 r. Nr 17, poz. 209 z późn. zm.) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z dniem 1 stycznia 2001 r. wpisywane są do rejestru przedsiębiorców, utworzonego na mocy ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym – art. 36 pkt 4 cyt. ustawy w związku z art. 4 § 1 pkt 8 k.s.h.

¹⁰ Wyrok SN z dnia 28.06.1938 r. C I 324/38, *Zbiór Orzeczeń* 1939, nr IV, poz. 179.

¹¹ A. K i d y b a, *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Komentarz*, Warszawa 1999, s. 605-606; t e n ż e, *Prawo handlowe*, Warszawa 2000, s. 304; K. D a b e k - K r a j e w s k a, *Przepis art. 298 k.h. jako podstawa odpowiedzialności członków zarządu spółki z o.o.*, *Rejent* 1999, nr 9, s. 19-20.

podstawie formalnego i ważnego w świetle prawa ustanowienia, choć nie wpisani do rejestru, ponoszą odpowiedzialność na mocy art. 299 k.s.h.

Chwilą zakończenia sprawowania funkcji członka zarządu jest z kolei wygaśnięcie mandatu tego członka. Wykreślenie byłego członka zarządu z rejestru potwierdza jedynie zaistniały stan rzeczy, ma więc również charakter deklaracyjny. W związku z tym bez znaczenia dla możliwości pociągnięcia do odpowiedzialności z art. 299 k.s.h. ma zasada ochrony dobrej wiary osób trzecich, które działają w zaufaniu do istniejących wpisów w rejestrze przedsiębiorców.

Ad 2) Zgodnie z przepisem art. 8 ust. 1 oraz art. 14 ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym rejestr przedsiębiorców jest jawny, a podmiot obowiązany do złożenia wniosku o wpis do rejestru nie może powoływać się wobec osób trzecich, działających w dobrej wierze, na dane, które nie zostały wpisane do rejestru lub zostały z niego wykreślone¹².

Zgodnie z przytoczonymi przepisami, ochrona dobrej wiary osób trzecich, w tym wierzycieli spółki, skutkuje jedynie w stosunkach pomiędzy spółką a tymi osobami. Natomiast art. 299 k.s.h. ma na względzie odpowiedzialność zachodzącą między osobami trzecimi i członkami zarządu spółki, a nie samą spółką. Wynika z tego, że wierzyciel nie może skutecznie bronić się przeciwko członkowi zarządu zarzutem działania w dobrej wierze, tj. działaniem w zaufaniu do wpisów w rejestrze. Były członek zarządu ma zatem zawsze prawo powołać się wobec osób trzecich, działających w dobrej wierze, na nieprawdziwość danych ujawnionych w rejestrze¹³. Wykazując nieprawdziwość danych wpisanych w rejestrze przedsiębiorców, były członek zarządu z łatwością wykaże fakt swojego odwołania. W tym więc zakresie sytuacja prawna odwołanego, a nie wykreślonego z rejestru członka zarządu jest tożsama z sytuacją prawną

¹² Odpowiednikiem obecnie obowiązującego przepisu art. 8 ust. 1 i art. 14 ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym był przepis art. 13 § 2 k.h., zgodnie z którym „Rejestr handlowy wraz z dokumentami, złożonymi do rejestru, jest jawny” oraz art. 24. § 1 k.h., według którego „Wobec osób trzecich, działających w dobrej wierze, kupiec nie może zasłaniać się zarzutem, że dane, wpisane zgodnie z jego zgłoszeniem, nie są prawdziwe”.

¹³ Tak uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 28.09.1999 r. II CKN 608/98 oraz P. G r a n e c k i, *Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 4.04.2000 r. V CKN 10/2000*, OSP 2001, nr 7-8, s. 384.

odwołanego i wykreślonego z rejestru członka. Nie można więc uznać za słuszną też głosowanego wyroku w części głoszącej, że odwołany, a nie wykreślony członek zarządu nie może zwolnić się na takich samych zasadach z odpowiedzialności względem wierzycieli, jak odwołany i wykreślony członek zarządu. Zasady zwolnienia się tych dwóch kategorii członków zarządu są bowiem identyczne, aczkolwiek inne, niż sugeruje Sąd Najwyższy w komentowanym wyroku.

W tym miejscu należy podkreślić, iż nie można różnicować odpowiedzialności członków zarządu, uzależniając możliwość uwolnienia się od niej na podstawie wykazania okoliczności wykreślenia danej osoby z rejestru przedsiębiorców. Przesłanki zwalniające z odpowiedzialności mają tę cechę, że ich spełnienie musi zależeć od woli i możliwości podmiotu korzystającego z dobrodziejstwa uwolnienia się od odpowiedzialności. Tymczasem z chwilą wygaśnięcia mandatu członka zarządu były członek tego organu traci możliwość działania w imieniu spółki, a zatem również składania wniosku o dokonanie stosownych wpisów (w tym przypadku wniosku o wykreślenie byłego członka zarządu z rejestru). Do złożenia takiego wniosku uprawniony jest jedynie nowo powołany zarząd. Działania innych osób nie mogą więc ujemnie wpływać na odpowiedzialność byłego członka zarządu, powodując *de facto* jej zaostrenie.

Ad 3) Najistotniejszą z punktu widzenia omawianego wyroku kwestią jest problem ram czasowych odpowiedzialności na mocy art. 299 k.s.h. Wbrew pogładowi wyrażonemu w głosowanym orzeczeniu, przesłanką zwalniającą takie osoby z odpowiedzialności na mocy art. 299 k.s.h. nie jest wykazanie samego faktu odwołania i późniejszego wykreślenia z rejestru przedsiębiorców. Przesłanki takiej nie przewiduje art. 299 § 2 k.s.h., który zawiera zamknięty katalog okoliczności uwalniających członków zarządu z odpowiedzialności.

Zarówno w doktrynie, jak i orzecznictwie konkurują ze sobą dwa przeciwstawne poglądy na temat ram czasowych odpowiedzialności członków zarządu na mocy art. 299 k.s.h. Stanowią one klucz do rozwiązania problemu zakresu podmiotowego opisanego w przepisie art. 299 k.s.h.¹⁴

¹⁴ Podstawową przesłanką podmiotową decydującą o możliwości pociągnięcia członka zarządu do odpowiedzialności na zasadzie art. 299 k.s.h. nie jest ustalenie, czy osoba ta została odwołana i wykreślona, czy też nie wykreślona z rejestru przed datą wytoczenia powództwa, lecz ustalenie, który z członków zarządu, sprawując swą funkcję, winien był,

Według szerszego ujęcia, odpowiedzialni są ci wszyscy członkowie zarządu, którzy sprawowali stanowisko w czasie od daty wymagalności danego zobowiązania aż do czasu wystąpienia wierzyciela z powództwem¹⁵. Zgodnie z tym poglądem, do odpowiedzialności pociągnąć można nie tylko tych członków zarządu, którzy w dacie wytoczenia powództwa sprawują funkcję, ale również byłych członków zarządu, za kadencji których wymagalne stało się zobowiązanie, któremu spółka nie mogła podołać. Przyjmuje się bowiem, że w chwili, kiedy aktualizuje się wymagalność zobowiązania, członkowie zarządu winni przeznaczyć na pokrycie danej wierzytelności odpowiednią część majątku spółki, a gdy majątku tego brak, złożyć wniosek o ogłoszenie upadłości lub podanie o otwarcie postępowania układowego. W związku z zaniechaniem wypełnienia powyższego obowiązku, byli członkowie zarządu doprowadzają do stanu niewypłacalności spółki, a nie zabezpieczając interesów wierzycieli w wymagany przez prawo sposób, są odpowiedzialni na mocy art. 299 k.s.h. Zdaniem przedstawicieli doktryny, pogląd powyższy znajduje uzasadnienie w art. 299 § 2 k.s.h., który zwalnia od odpowiedzialności tych członków zarządu, którzy tego obowiązku dopełnili. Na stanowisku tym stoi również Sąd Najwyższy, który w wyroku z dnia 18.08.1938 r.¹⁶ wyraził pogląd, że członek zarządu spółki z o.o. odpowiada posiłkowo za zobowiązania spółki powstałe przed jego

w związku z sytuacją finansową i majątkową spółki, zgłosić wniosek o ogłoszenie upadłości lub o otwarcie postępowania układowego. Na tle tak postawionego zagadnienia przyjąć można, że odpowiedzialność na gruncie art. 299 k.s.h. ponosić może zarówno odwołany i wykreślony, jak i odwołany, a nie wykreślony członek zarządu, pod warunkiem ustalenia, że był tym członkiem w chwili właściwej dla złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości lub otwarcie postępowania układowego, a obowiązku tego zaniedbał. O odpowiedzialności na gruncie art. 299 k.s.h. nie rozstrzyga więc przesłanka wpisu i wykreślenia członka zarządu z rejestru przedsiębiorców, lecz przesłanka niedopełnienia obowiązku złożenia w sądzie stosownych wniosków (o ogłoszenie upadłości lub o otwarcie postępowania układowego) przez zarządzającego członka zarządu w czasie właściwym do złożenia wymienionych wniosków.

¹⁵ J. Namitkiewicz, *Kodeks handlowy. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z komentarzem i skorowidzem rzeczowym*, Łódź 1994, s. 363-364; tenże, *Kilka zagadnień z dziedziny prawa o spółkach z o.o.*, PPH 1938, rocznik XIV, s. 140; G. Dyczkowski, *Odpowiedzialność członków zarządu spółki z o.o. za jej zobowiązania*, Przegląd Podatkowy 1994, nr 10, s. 21; T. Żytnowski, *Odpowiedzialność cywilna w spółkach handlowych. Wybrane zagadnienia*, PUG 1996, nr 5, s. 5; K.J. Kmiecik, *Odpowiedzialność spółek, wspólników i zarządów*, Szczecin 1991, s. 79-80.

¹⁶ Wyrok SN z dnia 18.08.1938 r. C II 86/38, PPH 1939, poz. 1785.

wykreśleniem z rejestru handlowego. Prowadzenie więc egzekucji po wykreśleniu członka zarządu z rejestru nie zwalnia go z odpowiedzialności, jeżeli egzekucja wszczęta była celem zrealizowania roszczenia wierzyciela do spółki, którego wymagalność zaistniała w czasie, gdy pociągnięty do odpowiedzialności członek zarządu sprawował funkcję w zarządzie. Stanowisko takie wyraźnie wynika również z wyroku Sądu Najwyższego z dnia 28.09.1999 r.¹⁷, zgodnie z którym odpowiedzialność z art. 298 k.h. ponoszą osoby, które były członkami zarządu w czasie właściwym dla ogłoszenia upadłości lub wszczęcia postępowania układowego. Za takim ujęciem przemawia wykładnia celowościowa i funkcjonalna przepisu art. 299 k.s.h., której istota polega na wzmocnieniu ochrony wierzycieli spółki w przypadku powstania jej niewypłacalności.

Przy tak ujętym zakresie podmiotowym członek zarządu będzie się mógł uwolnić od odpowiedzialności z art. 299, wykazując jedną z przesłanek zwalniających z § 2 tego przepisu. Wynika z powyższego, że zakresu podmiotowego odpowiedzialności z art. 299 k.s.h. nie da się rozpatrywać w oderwaniu od przesłanek zwalniających członków zarządu z przedmiotowej odpowiedzialności. Z przesłanek tych wynika bowiem wyraźnie, że za zobowiązania spółki odpowiadają również byli członkowie zarządu (tj. członkowie zarządu, których mandat wygasł przed datą wniesienia przeciwko nim pozwu).

Według wąskiego ujęcia, odpowiedzialność na mocy art. 299 k.s.h. ponoszą jedynie ci członkowie zarządu, którzy są nimi w chwili wytoczenia przeciwko tym osobom powództwa przez wierzyciela spółki. W tym ujęciu decydująca jest data wytoczenia powództwa w połączeniu ze sprawowanym w tej chwili członkostwem w zarządzie. Bez znaczenia pozostaje natomiast fakt, kiedy zobowiązanie powstało, czy też kiedy stało się wymagalne, jak również to, że aktualny członek zarządu nie spowodował stanu bezskuteczności egzekucji. Zwolennicy tego poglądu twierdzą, że ochrona wierzycieli spółki nie może iść zbyt daleko. Artykuł 299 k.s.h. wprowadza odpowiedzialność wyjątkową, której zakresu nie można rozszerzać. Były członek zarządu, nawet figurujący w rejestrze, nie może być uznany za podmiot, o którym mowa w art. 299 k.s.h. Jeśli więc dana osoba została z funkcji członka zarządu odwołana, to nie stosuje się do niej

¹⁷ Wyrok SN z dnia 28.09.1999 r. II CKN 608/98, OSNC 2000, z. 4, poz. 67.

przepisów o odpowiedzialności członków zarządu. Przepis art. 299 k.s.h. jest tak skonstruowany, iż za zobowiązania spółki jest odpowiedzialny jej aktualny zarząd. Jednym zdaniem, skoro przepis art. 299 k.s.h. mówi o członkach zarządu, to należy konsekwentnie ograniczyć się do poszukiwania podmiotu odpowiedzialnego w gronie zarządców; osoba taka musi być członkiem zarządu, a nie byłym członkiem zarządu¹⁸. W tym więc ujęciu członek zarządu mógłby się uwolnić od odpowiedzialności z art. 299 k.s.h., wykazując m.in., że w dacie wytoczenia powództwa nie był już członkiem zarządu, z uwagi na wcześniejsze wygaśnięcie mandatu. Byłaby to dodatkowa, nie przewidziana przez przepis art. 299 § 2 k.s.h. przesłanka zwalniająca członków zarządu z odpowiedzialności. Na takim stanowisku stanął Sąd Najwyższy w glosowanym orzeczeniu, przyjmując, że odwołanie członka zarządu, ujawnione w rejestrze, zwalnia go od odpowiedzialności z art. 298 k.h., bez konieczności wykazywania przesłanek zwalniających, przewidzianych w art. 299 § 2 k.s.h.

Porównując przedstawione wyżej poglądy, należy odwołać się do celu, jakim kierował się ustawodawca, wprowadzając do polskiego prawa odpowiednik obecnego art. 299 k.s.h. Celem tym było zwiększenie ochrony wierzycieli spółki z o.o. poprzez możliwość dochodzenia roszczeń od osób faktycznie odpowiedzialnych za stan bezskuteczności egzekucji zobowiązań spółki. Osobami tymi częstokroć nie są obecni, lecz byli członkowie zarządu, za których kadencji zaktualizował się obowiązek zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości lub o otwarcie postępowania układowego. Z tego względu przyjęcie poglądu o węższym zakresie odpowiedzialności na mocy art. 299 k.s.h. rodzi niebezpieczeństwo faktycznej niemożności zaspokojenia pretensji wierzyciela spółki. Skoro bowiem odwołany, przed datą wytoczenia powództwa, członek zarządu w ogóle nie ponosi odpowiedzialności, nie musząc się uwalniać od niej za pomocą wykazania jednej z przesłanek z § 2 art. 299 k.s.h. (mimo że faktycznie mógł być osobą odpowiedzialną za stan bezskuteczności egzekucji), to członek zarządu, sprawujący swą funkcję w dacie wytoczenia przeciwko niemu powództwa, łatwo będzie mógł zwolnić się z odpowiedzialności, wykazując przykładowo, że wskutek niezgłoszenia przez niego wniosku o ogłoszenie upadłości

¹⁸ P. Granecki, *Glosa do wyroku...*, s. 385.

lub podania o otwarcie postępowania układowego wierzyciel i tak nie poniósł szkody¹⁹.

Z powyższego względu przyjąć należy, że słusznym jest pogląd o szerszym kręgu osób odpowiedzialnych na mocy art. 299 k.s.h. Z uwagi na funkcję ochronną tego przepisu, do odpowiedzialności winni być pociągani również ci byli członkowie zarządu, którzy po stwierdzeniu wymagalności długu i jego niemożności zaspokojenia z majątku spółki, a co za tym idzie, niewypłacalności spółki (niekoniecznie sami powodując tę niewypłacalność), nie złożyli wniosku o ogłoszenie upadłości lub o otwarcie postępowania upadłościowego, a więc w wykonywaniu swych obowiązków nie działali ze starannością wynikającą z zawodowego charakteru ich działalności. Takiemu ujęciu w zasadzie nie sprzeciwia się również wykładnia językowa art. 299 k.s.h., w którym generalnie jest mowa o „członkach zarządu”, a nie o byłych członkach zarządu lub członkach, którzy sprawują funkcję w zarządzie w dacie wytoczenia przeciwko nim powództwa.

Z przedstawionych powyżej rozważań płyną następujące wnioski.

Po pierwsze, nie jest trafna teza glosowanego wyroku o braku odpowiedzialności tych członków zarządu, którzy zostali odwołani i wykreśleni z rejestru przed datą wytoczenia powództwa, a w związku z tym o braku konieczności wykazywania jednej z przesłanek zwalniających, wymienionych w art. 299 § 2 k.s.h. Pogląd ten, stanowiący ukłon ku węższemu ujęciu osób odpowiedzialnych z art. 299 k.s.h., nie przystaje do istniejącego porządku prawnego. Pamiętać należy, że ustawodawca wyraźnie określił przesłanki zwalniające członków zarządu z odpowiedzialności na mocy art. 299 k.s.h. Wśród tych przesłanek brakuje samoistnej przesłanki wykazania, iż przed datą wytoczenia powództwa członek zarządu został odwołany z funkcji w zarządzie (niezależnie od późniejszego wykreślenia czy niewykreślenia z rejestru). Wykazanie takiej okoliczności musi więc iść zawsze w parze z wykazaniem, że skutek odwołania z funkcji członka zarządu, przed datą wytoczenia powództwa, były członek zarządu nie ponosi winy w niezgłoszeniu wniosku o ogłoszenie upadłości (wszczęciu postępowania układowego), bowiem np. w dacie sprawowania przez niego członkostwa w zarządzie nie zaistniały przesłanki do zgłoszenia stosownego wniosku.

¹⁹ Z uwagi na fakt, że spółka nie dysponowała już w tym czasie żadnym majątkiem.

W konsekwencji odwołany przed datą wytoczenia powództwa członek zarządu zwolni się z odpowiedzialności na mocy art. 299 k.s.h., lecz nie poprzez wykazanie prostego faktu wygaśnięcia jego mandatu, lecz przez wykazanie jednej z przesłanek zwalniających go z odpowiedzialności na mocy art. 299 § 2 k.s.h.

Po drugie, nietrafne jest również zróżnicowanie przez Sąd Najwyższy przesłanek zwalniających od odpowiedzialności nie wykreślonych, a odwołanych członków zarządu w porównaniu z odwołanymi i wykreślonymi członkami, i w konsekwencji przyjęcie, iż konieczność powoływania się przez odwołanych, a nie wykreślonych członków zarządu na jedną z przesłanek przewidzianych art. 299 § 2 k.s.h. wypływa z zasady ochrony dobrej wiary osób trzecich. Jak wyżej wspomniano, w stosunku do obydwu kategorii członków przesłanki zwalniające od odpowiedzialności z art. 299 k.s.h. są identyczne i ujęte w § 2 tego przepisu. Nie można bowiem przyjąć, że w stosunku do odwołanych i wykreślonych członków zarządu przesłanką zwalniającą jest wykazanie faktów odwołania i wykreślenia, natomiast w przypadku odwołanego, lecz nie wykreślonego z rejestru przedsiębiorców członka zarządu, zmuszony on jest sięgać po przesłanki zwalniające z art. 299 § 2 k.s.h., z uwagi na ochronę dobrej wiary wierzycieli spółki. Powoływanie się w tym zakresie na ochronę dobrej wiary wierzycieli spółki jest bez znaczenia, gdyż dobra wiara tegoż wierzyciela nie działa przeciwko członkowi zarządu, lecz przeciwko spółce. Na koniec wskazać jedynie należy, że Sąd Najwyższy, błędnie formułując tezę glosowanego wyroku oraz błędnie uzasadniając go, w konkluzji słusznie przyjął, iż były członek zarządu zwolni się z odpowiedzialności na gruncie art. 298 k.h. poprzez wykazanie jednej z przesłanek zwalniających go z tej odpowiedzialności, wymienionych w § 2 tego przepisu.

Magdalena Rygoł-Kościarz